

نقشه راه صنعت گیاهان دارویی، صنعتی، آرایشی و بهداشتی استان کرمان

مقدمه

حجم بازارهای گیاهی دارویی و محصولات طبیعی دنیا در سال ۲۰۱۵ بیش از یکصد و سی میلیارد دلار بوده و حجم این بازارها در سال ۲۰۲۵ بیش از ۲۵۰ میلیارد دلار تخمین زده می شود. کشورهایی مانند چین، هندوستان، آلمان، اسپانیا، آمریکا یا حتی ترکیه، بلغارستان و رومانی نیز در این بازار نقش قابل توجهی ایفا می-کنند برای مثال کشور چین به تنهایی حدود ۵۰٪ این بازار را در اختیار دارد اما متأسفانه سهم ایران تنها یکصد و ده میلیون دلار یعنی ۰/۱۵ درصد بازار جهانی است که بیش از ۹۰٪ آن نیز به تجارت زعفران خام اختصاص دارد. صنعت گیاهان دارویی یکی از معدود صنایع دارای رشد بیش از ۷ درصد در سطح دنیاست و ایران نیز به دلیل برخورداری از تنوع طبیعی و اقلیمی از جمله معدود کشورهایی است که می-تواند بیش از ۹۰٪ گونه-های گیاهی دارویی شناخته شده در دنیا را تولید نموده و در زمینه تجارت و فراوری این گیاهان نیز فعالیت نماید. از سوی دیگر با وجود غنای طب سنتی و گیاهی امکان معرفی و صادرات بسیاری از گونه های دارویی و روش های درمانی طبیعی منحصر به فرد ایران در سطح جهان نیز وجود دارد .

طرح موضوع

بررسی های انجام شده نشان می دهد یکی از دلایل عدم توفیق صنعت گیاهان دارویی در ایران، سنتی بودن ساختار بازار و دور ماندن دست اندرکاران از روابط و الزامات دنیای جدید است. به طوری که هنوز هیچ گونه آمار اطلاعاتی در خصوص ذی-نفعان این صنعت و توانایی-های آن ثبت نگردیده و اصولاً میان دست اندرکاران این حوزه ارتباط موثر و تعریف شده-ای وجود ندارد و علی رغم تلاش-هایی که در چند سال اخیر در سطوح ملی یا بخشی انجام شده است، خلاء مجموعه ها و نهادهای میانی جهت تکمیل حلقه های زنجیره ی ارزش در این حوزه همچنان احساس می-شود. در حقیقت عطاری-ها و نیز پيله وران مرتبط با روستاییان و ساکنان عرصه-های طبیعی پایه اصلی این سیستم می-باشند از طرفی هنوز تولید صنعتی شکل نگرفته و گیاهان دارویی نیز عمدتاً از مراتع جمع آوری می-گردد که این خود یکی از دلایل تخریب عرصه های طبیعی کشور است. همچنین تحقیقات برای توسعه کشت، بهره برداری و فراوری نهادینه نشده و گیاهان دارویی برداشت شده نیز عمدتاً به صورت خام و فله صادر می گردد. در نتیجه کمترین ارزش افزوده نصیب کشور ما می-گردد در حالی که کشورهای چون آلمان، اسپانیا، هند و فرانسه از فراوری و صادرات مجدد این گیاهان درآمدی نجومی کسب می-کنند.

نقشه راه پیشنهادی

برای حل معضلات پیش گفته نقشه راه صنعت گیاهان دارویی ، صنعتی و معطر استان کرمان برای افق ۱۰ ساله ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۶ به شرح زیر پیشنهاد می-گردد.

چشم انداز

با اجرای این نقشه راه صنعت گیاهان دارویی، صنعتی و معطر استان در پایان سال ۱۴۰۶ به اهداف زیر دست خواهد یافت:

۱. افزایش سهم صنعت گیاهان دارویی استان تا ۲۰ درصد تولید ناخالص استان
۲. افزایش سهم بازار داخلی تا ۶۰٪ وضعیت فعلی آن
۳. افزایش سهم بازار خارجی تا ۶۰٪ میزان فعلی آن
۴. افزایش ارزش افزوده تا ۳۰٪ با توجه به بهبود تولید، فرآوری و کانالهای بازاریابی و توزیع
۵. تکمیل زنجیره ارزش صنعت گیاهان دارویی استان و ایجاد حلقه های مفقوده کنونی
۶. ایجاد مرکزیت صنعت گیاهان دارویی کشور در استان کرمان

راهبردهای کلان

در طول مسیر و به منظور اجرای هرچه بهتر نقشه راه همواره راهبردهای کلان زیر مورد توجه خواهد بود:

توسعه بازار

تقویت همکاری-های افراد، موسسات، شرکت-ها و تعاونی-ها و تشکل-های مرتبط با صنعت گیاهان دارویی با هدف افزایش صادرات به ویژه صادرات محصولات نهایی

مطالعات بررسی و شناسایی بازار های هدف

تمایز در محصول و برند سازی

ارتقاء فناوری تولید و فرآوری محصولات

افزایش بهره وری

آموزش مداوم دست اندرکاران صنعت گیاهان دارویی

ایجاد اشتغال مولد

توسعه پژوهش‌های کاربردی با هدف ایجاد تمایز در محصول

یکپارچگی در کیفیت تامین ماده اولیه

احیاء وضعیت منابع طبیعی و چرخه های اکوسیستمی

حفظ ذخایر ژنتیکی و توازن و تنوع زیست بوم ها

کاهش مصرف آب در فرآیند تولید به عنوان عامل اصلی محدود کننده تولید

آموزش مداوم دست اندرکاران صنعت گیاهان دارویی

ایجاد اشتغال مولد

تغییر نقش دولت همگام با توسعه بخش خصوصی

زیرساختارهای مورد نیاز

با توجه به وضعیت کنونی این صنعت در استان کرمان مسلماً استفاده از فرصت ها و قابلیت ها موجود استان به برآورده شدن نیازمندی هایی بستگی دارد که در پنج سرفصل به شرح زیر تنظیم گردیده-اند:

زیرساختارهای بخش عمومی

تهیه بانک اطلاعات ذینفعان صنعت گیاهان دارویی استان شامل گروه های زیر:

خدمات مالی

بانکها و موسسات مالی و اعتباری

شرکت-های سرمایه گذاری

شرکت-های بیمه

سرمایه گذاران بخش خصوصی

تامین کنندگان مواد اولیه

کشاورزان

بهره برداران عرصه های طبیعی

واحد های صنعتی

واحدهای بسته بندی

تولید عرقیات

واحدهای تولید اسانس و عصاره

واحد های روغن گیری

واحد های فرآوری نهایی و صنایع پایین دستی

خدمات بازرگانی

عمده فروشی و پخش

توزیع و خرده فروشی

صادرات

واردات

بازاریابی

سلف خری و واسطه گری

حمل و نقل و انبارداری

خدمات فنی BDS

تامین کنندگان نهاده ها مانند بذر نهال کود سم و غیره

مکانیزاسیون (ساخت ماشین الات، اجرای خطوط تولید، تعمیر و نگهداری و...)

طراحی و مشاوره ی فنی

خدمات آموزشی و پژوهشی

خدمات آزمایشگاهی

تحقیقات کاربردی

آموزش

۲-۱ ایجاد مشارکت و ارتباط موثر بین دست اندرکاران و ذی نفعان صنعت

۳-۱ تدوین و اعلام فهرست گیاهان اولویت دار جهت تمرکز اقدامات در مقاطع زمانی کوتاه مدت ، میان مدت و دراز مدت.

۴-۱ شناسایی قوانین و مقررات مخل کسب و کار در حیطه گیاهان دارویی به منظور اصلاح ، بهبود و روزآمد کردن قوانین و مقررات.

۵-۱ تسهیل و ترغیب فعالیت-های خدمات طب سنتی و داروسازی سنتی با ایجاد نهادهای نظام مند

۶-۱ فرهنگ سازی و اطلاع رسانی جهت توسعه مصرف گیاهان دارویی و فرآورده های طبیعی

بخش تجاری

۱-۲ گردآوری اطلاعات تجاری (ارقام ، حجم و ارزش فروش داخلی و صادرات

۲-۲ بازاریابی و شناسایی بازارهای محلی ، ملی ، منطقه-ای و بین المللی به منظور توسعه بازارهای سنتی و دستیابی به بازارهای جدید

۳-۲ توسعه تجارت الکترونیک

۴-۲ ایجاد و توسعه کنسرسیوم های صادراتی

۵-۲ توسعه و حمایت از برندسازی

۶-۲ طراحی راهکارهای افزایش رقابت پذیری تولیدات استان در بازارهای ملی و بین-المللی

۷-۲ آموزش-های تجاری

بخش فناوری

۱-۳ گردآوری استانداردهای ملی و جهانی مرتبط

۲-۳ تحقیق و توسعه کاربردی و هدفمند

۳-۳ تسهیل و پیگیری جهت ایجاد شبکه آزمایشگاهی و آزمایشگاه مرجع در استان

۳-۴ حمایت از طرح ها و شرکت-های دانش بنیان

۳-۵ بررسی و ارزیابی وضعیت روشهای کنونی تولید در واحدهای مختلف و بررسی امکان جایگزینی با روشهای نوین

بخش مالی- سرمایه ای

۴-۱ تعیین نیازهای مالی و سرمایه ای واحدهای گیاهان دارویی استان شامل سرمایه در گردش، سرمایه-گذاری در طرح های توسعه و.....

۴-۲ ایجاد ارتباط و انعقاد تفاهم نامه با شرکت-های سرمایه گذاری و سرمایه گذاران بخش خصوصی به منظور ترغیب آنان به سرمایه گذاری در صنعت گیاهان دارویی استان

۴-۳ تدوین و گردآوری مجموعه طرح های توجیهی با ارزیابی اقتصادی دقیق و دارای الویت اجرا که قابل ارائه به سرمایه گذار باشد .بخش تولید

۵-۱ گردآوری اطلاعات تولید مواد اولیه و منابع تولید به تفکیک کاشت و بهره برداری از رویشگاه طبیعی

۵-۲ افزایش سطح زیرکشت گیاهان دارویی به عنوان محصول جایگزین در اقلیم های مختلف

۵-۳ برنامه-ریزی به منظور استفاده حداکثری از طبیعت جهت کشت گونه-های مناسب گیاهان دارویی همزمان با احیاء و حفظ چرخه-های اکوسیستمی در مراتع

۵-۴ برنامه-ریزی به منظور اتخاذ روشهایی جهت کاهش هزینه-های تولید و در نتیجه کاهش قیمت تمام شده محصولات

۵-۵ توسعه فعالیت-های مرتبط با نهاده-های تولید (بذر ، نهال ، نشاء و ...)

۵-۶ توسعه آموزشهای ترویجی

۵-۷ تسهیل و ترغیب هم افزایی از طریق انواع مشارکت ها به منظور استفاده از قابلیت-ها و ظرفیت های راکد مانده

۵-۸ اتخاذ تدابیری به منظور ترویج فعالیت-ها و صنایع پایین دستی دارای ارزش افزوده بالا

مسئولیت

انجمن گیاهان دارویی، صنعتی و معطر استان کرمان که ذیل ائتاق بازرگانی و صنایع و معادن استان تاسیس گردیده به عنوان هماهنگ کننده، مسئولیت تصویب طرحهای اجرایی و نیز پایش و ارزیابی اقدامات انجام شده در چهارچوب نقشه راه را به عهده دارد و در صورت وفاق برای تغییر برخی بندها اصلاحات مورد نیاز باید در مجمع مطرح شده و به تصویب برسد.

اقدامات اجرایی

نقشه راه پیشنهادی تنها سرفصلهای اقدامات الزامی را در بر می-گیرد و به منظور اجراء لازم است انجمن گیاهان دارویی با همکاری دستگاهها و نهادهای ذیربط نسبت به برنامه-ریزی و تهیه طرح، تعیین ساز و کارهای اجرایی، فازبندی و ارزیابی نتایج اقدام و مراتب را گزارش نماید.

اقدامات اجرایی پیشنهادی برای برنامه عمل سه ساله برای سال های ۹۶ تا ۹۸

اقدامات در زمینه اعتمادسازی و ارتقای سرمایه اجتماعی:

تهیه بانک اطلاعات فعالان بخش های مختلف صنعت

آگاهی رسانی به فعالان صنعت و جذب واحدهای مختلف جهت عضویت

تهیه بانک اطلاعات گیاهان دارویی استان برای گونه های اولویت دار اقتصادی

تشکیل واحدی برای ارزیابی و پیش بینی حج تولید، قیمت ماده خام، شیوه بهینه صادرات و عرضه به بازار، سرمایه گذاری مورد نیاز و جذب سرمایه گذار

برگزاری جلسات هم اندیشی برای تحلیل مسایل استراتژیک مشترک واحدهای فعال در یک زمینه تخصصی شامل گل محمدی، زیره کرمان، آنغوزه، شیرین بیان

برگزاری تور بازدید (میمنند فارس)

دوره آموزشی آشنایی با کشاورزی ارگانیک نظری و عملی

دوره آموزشی تولید کود های ارگانیک نظری و عملی

دوره آموزشی کشاورزی اکولوژیک

آشنایی با حسابداری و قیمت تمام شده (دوره عمومی اتاق)

آشنایی با سیستم مالیات و خوداظهاری (دوره عمومی اتاق)

آشنایی با تجارت الکترونیک (دوره عمومی اتاق)

آشنایی با سیستم بیمه تامین اجتماعی (دوره عمومی اتاق)

نظرسنجی از فعالان صنعت گیاهان دارویی جهت شناسایی قوانین مخل کسب و کار با همکاری واحد حقوقی اتاق

اقدامات ذیل استراتژی تمایز در محصول و برندسازی:

شناسایی و معرفی شرکتهای تولیدی و محصولات آنها

شناسایی و حمایت از شرکت-های خدمات مشاوره که قابلیت ارائه خدمات در عرصه های مختلف گیاهان دارویی استان را دارند

شناسایی و جلب اعتماد علاقه مندان به سرمایه گذاری و یا توسعه کار در زمینه گیاهان دارویی استان

شناسایی و معرفی پیش-کسوتان تولید و کاشت و فراوری گیاهان دارویی

تشکیل کارگروهی برای ارزیابی کمیت و کیفیت تولیدات (مواد خام ، محصولات تولیدی ،نوع بسته بندی و ...) و نیز پیش بینی مواد اولیه مورد نیاز ،تولیدات و قیمت ها برای آینده

شناسایی ومعرفی آزمایشگاههای استاندارد و همکار وقابلیت های آنها به منظور رفع نیازهای فعالان صنعت

تشکیل شبکه خرید مشترک گیاهان دارویی

تشکیل شبکه خرید مشترک ملزومات(پت، شیشه و...)

برگزاری تور صنعتی (ارومیه)

فعال سازی کمیته های تخصصی جهت انجام اقدامات تعیین شده

اقدامات در زمینه ارتقای کیفیت:

همکاری در تهیه و تدوین استاندارد برای محصولات تولیدی استان با همکاری اداره استاندارد

شناسایی و معرفی شرکتهای پیشرو سازنده خطوط تولید (مانند دستگاههای عصاره گیری و اسانس گیر و...)

همکاری در راه اندازی شرکتی تخصصی به منظور کارگزاری تشخیص صلاحیت شرکتهای دانش بنیان در داخل استان

هماهنگی در راه اندازی آزمایشگاه مرجع یا در صورت وجود انتخاب ، رفع نواقص و معرفی آن

برگزاری دوره آموزشی تکنولوژی گندزدایی گیاهان دارویی به منظور ارتقاء کیفیت

شناسایی و تسهیل تاسیس یا فعالیت شرکتی برای صدور مجوز ارگانیک برای محصولات

برگزاری تور صنعتی داخلی با هدف ارتقاء تکنولوژی (کاشان)

دوره آموزشی آشنایی با استانداردهای بین المللی محصولات

برگزاری تور صنعتی خارجی با هدف ارتقاء تکنولوژی (ترکیه و بلغارستان)

تعریف استاندارد جهانی محصولات و آگاهی رسانی آنها

اقدامات در زمینه توسعه بازار:

شرکت در نمایشگاههای صنایع غذایی داخلی

تورصنعتی و بازدید از صنایع گیاهان دارویی (هنگ کنگ)

شرکت و اعزام هیات تجاری به نمایشگاه صنایع غذایی مسکو

بازدید از نمایشگاه گلفود دبی

بازدید از نمایشگاه غذای حلال مالزی

شرکت در نمایشگاه صنایع کوچک مالزی و هند

شناسایی و معرفی مشاوران بازاریابی تخصصی به اعضا

معرفی محصولات با کیفیت و استاندارد در سایت انجمن

تهیه برنامه به منظور فروش مشترک محصولات استان

طراحی و چاپ کاتالوگ مشترک محصولات

برگزاری دوره آموزشی اصول مدیریت کسب و کار

برگزاری دوره آموزشی پیمانکاری فرعی (مزایا و موانع) به منظور استفاده بهینه از ظرفیت های راکد مانده

برگزاری دوره آشنایی با اصول بازاریابی و برند سازی (دوره عمومی اتاق)

برگزاری دوره آشنایی با مقررات واردات و صادرات (دوره عمومی اتاق)

برگزاری دوره آموزشی تجارت بین الملل (دوره عمومی اتاق)

برگزاری دوره آموزشی تربیت مدیر بازرگانی (دوره عمومی اتاق)

پیوست یک- جدول گونه های اولویت دار برای سه سال ۹۶-۹۸

شاخص های مد نظر جهت انتخاب گونه های اولویت دار: بومی کرمان، مصرف آب پایین، امکان تولید زادآوری و تکثیر مناسب، امکان توسعه زنجیره ارزش با هدف افزایش ارزش افزوده اقتصادی

ردیف	نام گونه	وضعیت تامین	رویشگاه فعلی	اطلاعات کاشت و تکثیر وجود دارد؟	الزامات تکثیر	کدام محصول یا این گیاه ارزش افزوده اقتصادی ایجاد می کند؟	قیمت محصول دارای ارزش اقتصادی در بازار	وضعیت صنعت مرتبط موجود	صنعت پیشنهادی برای افزایش ارزش اقتصادی	هزینه ایجاد صنعت پیشنهادی	آیا آزمایشگاه برای آنالیز ماده موثره در استان وجود دارد؟	استاندارد جهانی برای محصول وجود دارد؟	امکان دریافت گواهی ارگانیک؟ هزینه؟
1	انغوزه	رویشگاه طبیعی / کاشت	راور زرند کرمان	بلی	آموزش زادآوری مصنوعی به بهره برداران					خیر			

				شور شده در نمک و سرکه و بازاریابی صادراتی				آموزش	بلی	همه استان	طبیعی / کاشت	کور	9
								آموزش	بلی	شهاداد	کاشت	گلرنگ	10
								آموزش				گل گاوزبان	11
								آموزش				نیل	12
												سیر شهاداد	13
								آموزش				بادام کوهی، بنه، کسور	14